

6. Omluvně

„Hele, tamhle jde Marcel,“ ukazuje Kryštof na chlapce s obrovským psem na vodítku. „Chcete vidět něco legračního?“

„Co jako?“ ptá se Vítek. Kryštofovo pokřikování se mu vůbec nelíbí.

„Když tomu psovi hodíš klacek, zběsile za ním vyrazí. Marcela strhne do trávy a táhne ho jako vagónek,“ směje se. „Už jsem to jednou viděl.“

„Já to natočím na mobil,“ výská Martin a vytahuje pouzdro s telefonem. „Řekneme bráchovi, ať to dá na YouTube.“

„To se mi moc nelíbí,“ říká Vítek rozpačitě. „A dávat někoho, kdo to nechce, na YouTube, se nesmí.“

„Hele, nemudruj a dojdi pro nějaký klacek,“ zavelí Kryštof. „Taky bys s námi příště nemusel chodit.“

Vítek se neochotně zvedne a vydá se ke keřům na okraji parku...

1 Četl/a jsi s porozuměním? Přemýšlej.

- Vyjádři jiným způsobem první a poslední větný celek.
- Vysvětli: **zběsile**, **táhne jako vagónek**, **dá to na YouTube**, **nemudruj**.
- Označ přídavnými jmény, jací jsou jednotliví chlapci z textu.
- Vyber, co souhlasí s textem.
 - * Všichni kluci viděli, jak pes Marcela táhl travou.
 - * Vítek nechtěl natáčet Marcela na mobil.
 - * Kryštof chtěl situaci natočit na mobil.
 - * Na YouTube můžeme nahrát, co chceme.
- Dokonči příběh tak, aby skončil dobře/špatně, nezapomeň vymyslet nějaké ponaučení pro čtenáře.
- Kdy tě někdo přesvědčoval k něčemu, co jsi nechtěl/a udělat? Jak to dopadlo?

💡 Najdi v úvodním textu přímou řeč.

💡 Proč Kryštof říká: *Taky bys s námi příště nemusel chodit?*

Při rozhovoru chce někdy jeden přimět druhého k tomu, aby udělal něco, s čím nesouhlasí a co často ani sám nechce. Např. „**Tak dělej, patříš přece do party, ne?**“ Takové chování se označuje jako **manipulace**. Může mít formu vyhrožování, zastrašování, lhaní, ale také přehnaného chválení a lichocení, např. „**V těch nových kalhotách vypadáš prostě úžasně!**“

💡 Co by měl Vítek Kryštofovi asi říct, pokud psa skutečně dráždit nechce?

Pokud máme důvody, proč něco **skutečně nechceme** nebo nemůžeme udělat, měli bychom se v rozhovoru, třeba s kamarádem, **bránit**: např. řekneme stručně „**Ne.**“ a opakujeme stále, co nechceme, např. „**Nehodím.**“, ale můžeme začít mluvit i o něčem jiném.

2 💬 Vymysli příběh, v němž bude některá z následujících situací. Zařaď do něj, jak děti manipulují někým druhým. Nejprve si připrav osnovu.

Karel chce, aby za něj spolužák Matěj smazal tabuli. Sofie chce, aby za ni její dvojče Žofie vyluxovalo. Klárka chce, aby její bratr Honzík nebyl v pokojíku, když tam má kamarádka.

3 Vyhledej podstatná jména středního rodu a urči jejich pád, číslo.

Patrik má tři sourozence. Staršího bratra, mladší sestru Anetu a malou sestřičku Aničku. S tou chodí on a Aneta střídavě po škole na pískoviště. Dnes je řada na Anetě. Jenže ta spustila naříkání, že má dnes moc úkolů a ještě potřebuje vyrobit přání babičce k svátku. Ale s těmi úkoly to není tak docela pravda. I babiččin svátek bude až za tři dny. Aneta si stěžuje tak dovedně, že se Patrik brzy nechá přesvědčit a její dnešní povinnost vezme na sebe. A už si bere tašku s lopatkou, bábóvkami, sítkem a dětským kolečkem.

- Rozhodni, zda Aneta Patrikem manipulovala. Pokud ano, vysvětli jak.

Pozoruj, čím se od sebe liší tvary slov.

jablko – jablka – o jablku

Kryštof – Kryštofa – o Kryštofovi

Změny tvarů podstatných a přídavných jmen, zájmen a číslovek označujeme jako **skloňování**. Při skloňování slov se mění jejich **koncovka**, např. **Hana, Hany, Haně...**

4 Urči koncovky.

byty, bylinami, býkem, lýtka, (na) lyžích, Přibyslavi, plyšem, hmyzu, hlemýždi

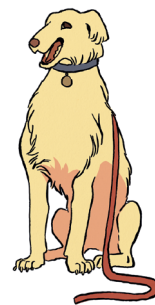
- S některými uvedenými tvary slov utvoř věty. Urči pád použitého slovního tvaru.

5

Vypiš z úvodního textu podstatná jména středního rodu.

- Urči jejich pád a číslo.
- Některá ze slov vyskloňuj.

Urči pád, číslo a rod následujících slov.

kolo, kopyto, srdce, dřevo, zvíře, zábradlí, pole, tele, cvičení, tykadlo, smetiště

Napište si předcházející slova ve tvarech prvního a druhého pádu na lístky papíru a podle jejich koncovek je pak rozdělte do čtyř skupin.

Podstatná jména dělíme na základě rodu a koncovek jejich různých tvarů do skupin. Každou skupinu zastupuje její **vzor**.

Podstatná jména **středního rodu** mají čtyři vzory: **město, moře** (2. p. moře), **kuře** (2. p. kuřete), **stavení**.

6

Pozoruj zakončení uvedených vzorů a přiřaď k nim tato slova.

nádraží, sedlo, nábreží, smetí, umění, madlo, struhadlo

Vyhledej v tabulce:

- * tvar 3. p. č. j. vzoru *město*,
- * koncovku 3. p. č. mn. vzoru *město*,
- * které pády vyjadřuje tvar *město*,
- * tvar 6. p. č. mn. vzoru *moře*,
- * koncovku 2. p. č. j. vzoru *moře*,
- * které pády vyjadřuje tvar *moři*.

VZORY

1. pád Kdo? Co?
2. pád Koho? Čeho?
3. pád Komu? Čemu?
4. pád Koho? Co?
5. pád Oslovujeme, voláme
6. pád (O) kom? (O) čem?
7. pád Kým? Čím?

město

č. j.	město	č. mn.	města
	města		měst
	městu		městům
	město		města
	město!		města!
	městu		městech
	městem		městy

moře

č. j.	moře	č. mn.	moře
	moře		moří
	moři		mořím
	moře		moře
	moře!		moře!
	moři		mořích
	mořem		moři

7 Urči vzory podstatných jmen středního rodu. Pak uspořádej slova podle abecedy. slunce, síto, zrcadlo, sádlo, nebe, Labe, seno, břicho, odpoledne, ovoce

Doplň i, í, y, ý do koncovek. Zdůvodni použitím správného vzoru.

krabice s vík__, ryby se zlatými břich__, houpačky na hřišt__ch, s pevnými lan__

Zkus doplnit následující koncovky pomocí vzorů. Navrhni, jak budeš postupovat.

síň se zrcadl__, mráčky na neb__, pluje po Lab__, koupelna se dvěma umyvadl__

Při psaní **i, í, y, ý** v **koncovce podstatných jmen** nejprve urči rod a potom vzor. Koncovka je stejná jako u tvaru odpovídajícího vzoru.

Např. **zrcadlo** – rod střední, vzor **město**; (s) **městy** → (se) **zrcadly**; (se) **zrcadly** skloňujeme jako (s) **městy**; **nebe** – vzor **moře**, (na) **moři** → (na) **nebi**.

8 Slova v závorkách převed' do správných tvarů. Urči jejich pád, číslo, vzor a koncovku.

Na (stébla) trávy se třpytily kapky rosy.
Plaval rychlými (tempa). Nedívej se do (slunce).
Kdy půjdeme do (divadlo)? Malé děti se snadno zabaví (leporela). V (ovoce) jsou vitamíny.
Loď zakotvila mezi přístavními (mola).

Některá slova mají v **6. p. č. j.** **dvě koncovky**, např. (v) **mléku** i **mléce**, (o) **autu** i **autě**.
Některá slova končí v **6. p. č. mn.** na **-ách** i **-ích**, např. (na) **jablkách** i (na) **jablcích**.

Jedním z důležitých pravidel českého pravopisu je shoda přísudku s podmětem. Pokus se vysvětlit podle následujících základních skladebních dvojic, co to je.

já nespím, my nespíme, Petr kreslil, Lucka odešla, kotě mňoukalo, telata bučela

Přísudek se shoduje s podmětem:

v osobě: 1. os. **Já plavu.** a čísle: jednotné **Ty plaveš.**
2. os. **Ty plaveš.** množné **Vy plavete.**
3. os. **On plave.**

7

Doplň vhodně chybějící části základních skladebních dvojic.

_____ přemýšlíme, _____ rýsují, _____ se omlouvá,
_____ odcházíte, já _____, Eliška _____, my _____,
sourozenci _____, ty _____

Nahraď zájmena vhodnými podstatnými jmény: on kreslil, ona odešla, ono mňoukalo. Které rody jsi využil/a?

Přísudek vyjádřený slovesem v minulém čase (pracoval, pracovala) se shoduje s podmětem i v rodě. Např. Pavel přihrál. Markéta psala. Kuřátko pípalo.

Připomeň si tvary **minulého času**. Jedná se vždy o tvary složené. Např. **pracoval jsem, přišli jste, seděla.**

8

Doplň ústně odpovídající slovesné tvary minulého času.

Markéta (vzlykat). Já (povídat si) sní o tom všem. Všichni ve třídě (snažit se) ji něčím potěšit. Někteří kluci ji (bavit) u oběda. Spolužačky jí (věnovat) pletený náramek.

■ **Jak se nazývají slovesné tvary v závorkách?**

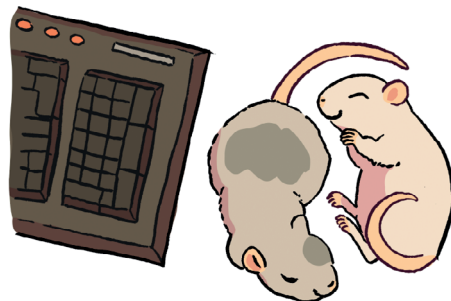
Dokázal/a bys bezchybně napsat dvě poslední věty předchozího cvičení? Proč?

Pro **přísudek v minulém čase s podmětem v množném čísle** platí:
Je-li podmět ve **středním rodě**, koncovka je **-a**, např. Auta se otáčela.
Je-li podmět v **ženském rodě**, koncovka je **-y**, např. Lodě přistávaly.

9 **Doplň slovesnými tvary minulého času. Vyhledej podměty, urči rod a věty napiš.**

Sousedky (povídat si). Kamarádky dlouze (telefonovat si). Hříbata (běhat) po louce.
Vedle počítače (ležet) dvě myši. Mince (zakutálet se) pod pohovku. Už (rozkvést) všechna poupata?
(Ordinovat) v této poliklinice i dětské lékařky?
Úřednice (sedět) za přepážkami.
 V turnaji (vést) starší žákyně.

Odhalíš, proč jsou v následujících větách různé koncovky sloves?

Autobusy stály. Muži stáli. Sportovci běželi. Stroje běžely.

Pro **přísudek v minulém čase s podmětem v množném čísle** platí:
Je-li podmět v **mužském rodě životném**, koncovka je **-i**, např. Kapitáni zaveleli.
Je-li podmět v **mužském rodě neživotném**, koncovka je **-y**, např. Stromy se vyvrátily.

10 **Doplň slovesnými tvary minulého času. Vyhledej podměty, urči rod a věty napiš.**

Sousedí (povídat si). Kamarádi dlouze (telefonovat si). Koně (běhat) po louce. Na stole (ležet) dva telefony. Knoflíky (zakutálet se) pod pohovku. Už (rozkvést) petrkličky? (Ordinovat) v této poliklinice i dětské lékaři? Úředníci (sedět) za přepážkami.
V turnaji (vést) starší žáci.

11

Převed' do množného čísla. Vyhledej základní skladební dvojice a napiš je. Nejprve ale urči rod podmětu.

Autobus stál ve stanici. Kreslený seriál vznikl už v lednu. V mrazu dítěti zčervenál nos. Smaltovaný kastrol se otloukl. Strom se ve vichřici ohýbal. Kolem projel hasičský vůz.

18. Ekologicky

Za staré mobily pomoc do dětských domovů

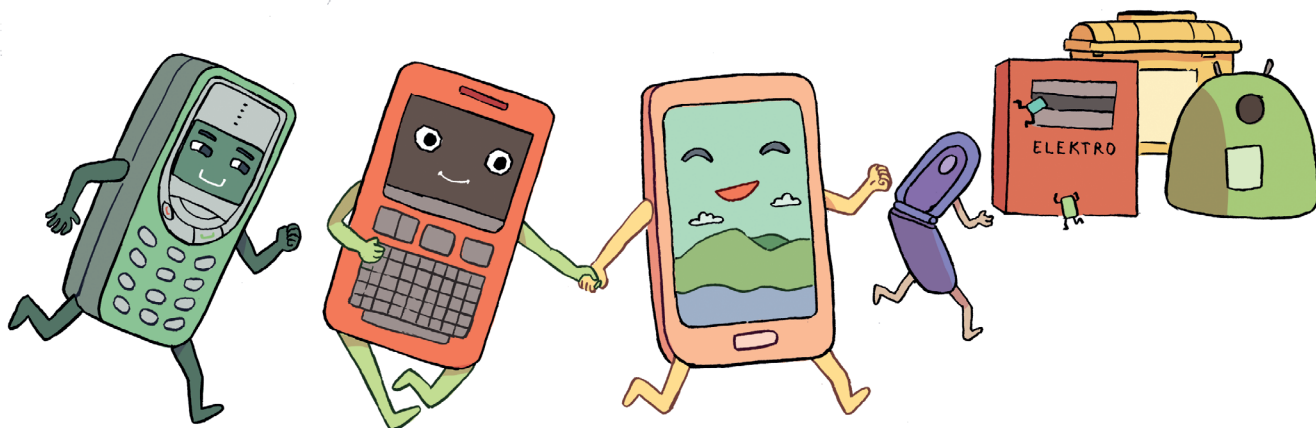
(18. prosince 2019)

Společnost ASEKOL v rámci projektu *Věnuj mobil* podporuje recyklaci nepotřebných mobilních telefonů. Za každých 100 recyklovaných vysloužilých telefonů pořídí jeden nový pro dobročinnou organizaci.

„Starý mobil může být užitečný hned několikrát. Kromě úspory přírodních zdrojů a ochrany životního prostředí podpoří konkrétní obdarovanou organizaci,“ vysvětluje obchodní ředitel společnosti ASEKOL Daniel Šafář. „Mobilní telefony věnujeme dvěma dětem z menších dětských domovů – DD Jeseník a DD Markéta v Holicích,“ doplňuje Ditta Pospíchalová z organizace *Dejme dětem šanci*.

I přesto, že jsou mobilní telefony nejcennějším druhem elektroodpadu (obsahují zlato, stříbro a měď), mají Češi doma odhadem až 10 milionů nepoužívaných telefonů. Recyklováno je bohužel pouze jedno procento, většina mobilů končí v popelnici. Z nerecyklovaných telefonů se pak do půdy a ovzduší dostávají škodlivé látky.

(podle internetového deníku *Ekolist.cz*)

1 Četl/a jsi s porozuměním? Přemýšlej.

- Po přečtení následující otázky zavři učebnici: Co sis z úvodního textu zapamatoval/a?
- Vysvětli: **vysloužilý mobil**, **přírodní zdroje**, **recyklace**, **škodlivé látky**, **DD**.
- Které informace z úvodního textu jsou podstatné, které okrajové?
- Kde se s takovým textem můžeme setkat? Podle čeho jsi to poznal/a?

2 Vytvoř osnovu úvodního textu.

3 Odpověz podle úvodního textu na předchozí straně:

- Jak se nazývá projekt společnosti ASEKOL?
- Co je smyslem tohoto projektu? Komu/čemu může pomoci?
- Co bys udělal/a ty se svým starým telefonem?
- Jsou mobily normální odpadky, jako například prázdná plechovka?
- Použijí lidé někdy své staré mobily, když dostanou nový?

- Vyber si jednu z otázek a vytvoř k ní tři možnosti odpovědí: jedna bude správná, ostatní zkus vymyslet vtipné.
- Vytvoř další otázky k textu.

 Zamysli se znovu nad otázkami **d)** a **e)** z předchozího cvičení. Odpověď na ně si pamatuješ z úvodního textu nebo sis je tam vyhledal/a. Jsou všechny odpovědi ověřené skutečnosti (řekli bychom, že je to pravda), nebo to jsou jen něčí domněnky či názory (jen si to někdo myslí)?

V mnoha textech, které se objevují v novinách či v kterémkoli zpravodajství, najdeme fakta i názory. **Fakta** si můžeme ověřit. **Domněnky** a **názory** ověřit nejde; vyjadřují naše vnímání a hodnocení skutečnosti.

4 Rozliš fakta a názory.

- * Slovo učebnice je české podstatné jméno ženského rodu.
 - * Petr asi neměl čisté svědomí, proto nešel ze školy rovnou domů.
 - * Kryštofovi byla v pololetí udělena důtka ředitele školy.
 - * Obyvatelům malých obcí vadí, že k nim autobusy zajíždějí jen několikrát za den.
 - * Sprejerům bych rád připomněl, že o výtvarnou podobu města by se měli starat jen profesionálové.
- (podle Pavly Chejnové)*

5 Vyber si jedno z témat a uveď dva větné celky, kterými vyjádříš fakta, a dva větné celky, kterými vyjádříš názor nebo domněnku.

pes, škola, skloňování v českém jazyce, cizí jazyk, tělesná výchova, literatura, třídění odpadu, ochrana přírody, počítačové hry nebo počítače

- Třídí děti odpad správně?

